

УДК 811.161.2'28:39(=161.2)(092)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-14>

СУБСТАНТИВНА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА В ТЕКСТАХ КОЛОМИЙОК У ЗАПИСАХ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА: ПОБУТОВИЗМИ

SUBSTANTIVE DIALECT VOCABULARY IN KOLOMYIKA TEXTS RECORDED BY VOLODYMYR HNATIUK: DOMESTICISMS

Грицевич Ю.В.,

orcid.org/0000-0002-2716-3235

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та лінгводидактики

факультету філології та журналістики

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Перспективне завдання сучасної діалектологічної науки – опис номінативних одиниць у межах однієї конкретної тематичної групи. Центральне місце в лексиці багатьох мов із погляду частиномовної ієрархії належить дієсловам та іменникам. Репертуарно багатого за наповненням і водночас однією з найдавніших в українській мові є тематична група іменників, об'єднаних спільною гіперсемою «Побутова лексика». У статті на матеріалі текстів коломийок, співвідносних із південно-західним наріччям українського діалектного континууму, які ретельно, зберігаючи найтонші нюанси вимови респондентів, записав корифей фольклористики й етнографії Володимир Гнатюк, простудійовано номени, вичленовані з аналізованих текстів методом суцільної вибірки і які є складниками вищевказаної групи побутовизмів і супроводжують повсякденну життєдіяльність людини.

Відповідно до логіко-понятійного принципу виділено такі лексико-семантичні підгрупи: «Назви посуду, кухонного приладдя», «Назви їжі, продуктів харчування, напоїв», «Номінації домашніх (городніх) і дикоростучих (польових) рослин», «Назви хатнього начиння, речей домашнього вжитку, інструментів, знарядь сільськогосподарського призначення», «Найменування житлових і нежитлових приміщень, їх частин», «Назви предметів інтер'єру», «Назви географічних об'єктів» та ін. Наповнюваність лексико-семантичних об'єднань напряму залежить від критерію важливості й впливу того чи того сегмента на спосіб життя діалектоносців, їх потреб. Найстрокатіша за ступенем представлення лексична репрезентація характерна для лексико-семантичного поля «Назви одягу і взуття». Окрім локального семантичного наповнення, чимало аналізованих лінгвоодиниць фіксують типові ареальні тенденції на фонетичному й морфологічному мовних рівнях.

Зроблено висновок, що у зв'язку з невинною глобалізацією, а відповідно, й змінами традиційного побуту, ведення господарства, чимало лексем переходять до розряду архаїзмів, витісняються з ужитку новими словами, стираються з пам'яті носіїв говірок, зникаючи назавжди. Практичне значення запропонованої науковій спільноті статті полягає в тому, що її лексичний фактаж може бути використаний у процесі укладання зведеного словника українських говорів, на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти, вивчаючи тему «Діалектні слова», під час викладання в закладах вищої освіти нормативного освітнього компонента «Українська діалектологія», спецкурсів та вибіркових дисциплін із українського говіркознавства.

Ключові слова: побутова лексика, лексико-семантична група, номен, фольклор, коломийки, Володимир Гнатюк.

The description of nominative units within one specific thematic group is a promising trend in modern dialectological science. Verbs and nouns occupy a central place in the lexicon of many languages from the point of view of the parts-of-speech hierarchy. The thematic group of nouns united by the common hypersema «Household vocabulary» is a repertoire rich in content and at the same time one of the most ancient in the Ukrainian language. Using the continuous sampling method, the article studies the lexemes selected from the analyzed texts of kolomyikas. They are the units belonging to the above-mentioned lexical group widely used by a person in everyday life. The texts represent the southwestern dialect of the Ukrainian language. Volodymyr Hnatiuk, a luminary of folkloristics and ethnography, recorded them carefully preserving the most subtle nuances of the respondents' pronunciation.

Following the logical-conceptual principle, the selected units are classified into the following lexical-semantic subgroups: «Names of dishes, kitchen utensils», «Names of food, foodstuffs, drinks», «Nominations of domestic

(garden) and wild (field) plants», «Names of household utensils, household items, tools, agricultural instruments», «Names of residential and non-residential premises, their parts», «Names of interior items», «Names of geographical objects», etc. The content of lexical-semantic associations directly depends on the criterion of importance and influence of this or that segment on the dialect-speakers' lifestyle and needs. The study findings argue that the lexical set of the semantic field «Names of clothes and shoes» is the most diverse by the degree of representation. In addition to local semantic content, many words reflect typical areal trends at the phonetic and morphological lingual levels.

Finally, under the influence of globalization and, accordingly, changes in the traditional way of life and management of the economy, many lexemes pass to the category of archaisms, are displaced from usage by new words, and, as a result, are erased from the memory of the speakers, disappearing forever. The practical value of the article is significant since the collected material can be utilized in the process of compiling a consolidated dictionary of Ukrainian dialects, at the Ukrainian language lessons in institutions of secondary education while studying the topic «Dialect words» and in the institutions of higher education when teaching the course of the «Ukrainian Dialectology», involving special courses or optional/elective subjects in Ukrainian dialectology.

Key words: household vocabulary, lexical-semantic group, nomen, folklore, kolomyika, Volodymyr Hnatiuk.

Актуальність проблеми. «Актуальність і необхідність дослідження діалектної лексики, особливо її окремих тематичних груп, не викликає сумнівів, – слушно зауважує Л. М. Шуст (Чирук), – адже народні говори великою мірою зберігають старі форми і відображають інноваційні процеси, зумовлені як внутрішніми законами цієї мови, так й екстралінгвальними факторами» [1, с. 4]. Усе частіше об'єктом зацікавлення діалектологів стають етнографічні й фольклорні матеріали, у яких із різною інтенсивністю упорядники відтворили релевантні мовно-територіальні ознаки.

Видатним документалістом кінця ХІХ століття й першорядним записувачем народної творчості, який добре усвідомлював цінність зібраного етнографічного матеріалу, був Володимир Гнатюк (1871–1926) багаторічний вчений секретар НТШ, голова Етнографічної комісії, автор понад 300 праць (у т. ч. монографій) із фольклористики й етнології, про якого Іван Франко відгукнувся так: «Він був феноменально щасливим збирачем усякого етнографічного матеріалу, якому з наших давніших збирачів, мабуть, не дорівняв ні один» [2]. Не менш відомий сучасник Володимира Гнатюка у плеяді корифеїв науки музикознавць-фольклорист Філарет Колесса (1871–1947), ознайомившись із фундаментальним шеститомником «Етнографічні матеріали з Угорської Русії», вказав, що «у зв'язку із збиранням творів усної словесності, Гнатюк присвячував пильну увагу також діалектологічним признакам і справам мови» [цит. за: 3, с. 10], відзначаючи далі, що «надто педантичне зазначування усіх, навіть зовсім дрібних фонетичних відтінків у текстах відбивається некорисно на їх прозорості; така транскрипція утруднює користування текстами. Для цілей фольклористики вистачило би списи діалектів, а для їх ілюстрацій взірці, подавані докладною транскрипцією у вступних статтях» [цит. за: 3, с. 11], з чим не можемо погодитися. Свої засади записування етнографічного матеріалу Володимир Гнатюк неодноразово подавав у різних працях, і щоразу обов'язковим незмінним критерієм була точність у передачі мовлення респондентів.

Мета статті – здійснити семантичний аналіз зафіксованих найменувань тематичної групи побутовизмів в текстах коломийок, записаних Володимиром Гнатюком. Для досягнення окресленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

- 1) **виявити** шляхом суцільної вибірки діалектні назви, які вербалізують номінативне поле «Побутова лексика»;
- 2) **класифікувати** зафіксовані номени за лексико-семантичними групами;
- 3) **охарактеризувати** склад і семантику виявлених номінацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опрацювання фольклорних текстів дало змогу виділити значну кількість субстантивних одиниць, які формують тематичну групу побутовизмів і які структуруємо за такими лексико-семантичними групами:

а) **назви страв і їх інгредієнтів, напоїв:** мандибурка «картопля», пор.: «Ой Гуцули, Гуцулику під лісом ти хата, штири корці мандибурки, жінка пелихата» [4, с. 50], «Ой у моїм городочку мандибурка сина, не буду сі віддавати, чекаю Максима» [4, с. 106], «Не йди, Юрку, не йди, Юрку, в нашу мандибурку, бо там дівки воли пасут та й здоймлят ярмурку» [4, с. 115], «Як же Сеньку не любити, коли Сенька гідна, бо у Сеньки мандибурка ще передтогідна» [4, с. 134], «Чому дівки не співають, голосу не мають? Наїли сьм мандибурки, ледви віддиhaють» [4, с. 196]; **пиріг** «вареник», пор.: «Чоловіче, кукуріче, твоя жінка Полька, наварила пирогів, заклікала Бойка» [4, с. 58], «Ішли дівки на вечірки, та й си говорили, та що котра на вечеру для себе варили. Одна каже: підбиванець, друга – пирожата. Оби ми ся не пльонтали у танци ніжсата» [4, с. 175]; «Ой Господи милосерний, духоньку небесний, зварилам ти два пиріжки, Федуню облесний» [4, с. 113], «Кукуріку, чоловіку, твоя жінка Феська, наварила пирогів, заклікала Греська» [4, с. 139], пор. літ. **пиріг** – «печений виріб із тіста з начинкою» [5, т. 6, с. 356]; **гусленка** «традиційний карпатський кисломолочний продукт, який роблять шляхом заквашування кип'яченого молока», пор.: «Посербаймо гусленочки, закурімо люльки, та скажемо небощикам заграти гуцулки» [4, с. 156]; **гарак** «ром», пор.: «Ой коби ми, пане брате, не пили гараку, ще би Жиди руску віру цюлювали в с...у» [4, с. 60]; **обарінок** «бублик», пор.: «Бо я маю миленького аж на Буковині, купує ми обарінки як малі дитині» [4, с. 66]; **бульба** «картопля», пор.: «Ой на горі на високій Ляхи бульбу печут» [4, с. 58], «А мій тато пняниченько продав бульбу з ями» [4, с. 60], «А в Івана бульби яма, а й тра по ню лісти» [4, с. 117]; **бараболя, барабуля** «картопля», пор.: «Ой пішов я Підгірє, та й на Підгірєчко, та й виніс я барабулі та й на насінечко, гей не їв я більше ні що, лише барабулі, та як вийшов я на весну, не вчув я зазулі» [4, с. 67], «Ой копала бараболю, сипала на купку: а я того хлопця люблю, що грає на дудку» [4, с. 154]; **ябко** «зах. яблуко», пор.: «Та най родит верба грушки, а калина ябка» [4, с. 84]; **стулень** «пиріг; випічка», пор.: «А Настуні пекла стульні, а коржі тоненькі, приходили до Настуні хлопці молоденькі. А Настуні пекла стульні, а мені не дала, бодай тоту Настунину хоруба напала» [4, с. 132]; **підбиванець** «рідка страва на борошні», пор.: «Ішли дівки на вечірки, та й си говорили, та що котра на вечеру для себе варили. Одна каже: підбиванець, друга – пирожата. Оби ми ся не пльонтали у танци ніжсата» [4, с. 175];

б) **назви кухонного (хатнього) начиння, предметів домашнього вжитку, господарського призначення:** гелетка «мала дерев'яна бочка», пор.: «Ой били си два Гуцули над гелетков масла, дали собі по разови, гелетка си найшла» [4, с. 47]; **нецки** «ночви», пор.: «Ой чи ви, парубочки, чи ни стриганецкі, ой голови як макітри, животи як нецки» [4, с. 89], «Я такого хлопці люблю: чоботи німецькі. Плащ синенький, портки білі, а живіт як нецки» [4, с. 211]; **баривка** «невелика дерев'яна посудина для зберігання продуктів», пор.: «Николаю, я вмираю, бігай по горівку, не бери си малу скленку, озми си баривку» [4, с. 110]; **рискаль** «заступ», пор.: «Ой дайти ми рискаля, дайти ми лопати, нехай дружску підкопаю, не вміє співати, нащо ж мені рискаля, нащо ж ми лопати, якбим хтіла заспівати, не треба казати» [4, с. 182];

в) **назви одягу і взуття (їх частин), аксесуарів, прикрас, сумок тощо:** **прошивка** «вишитий комір», пор.: «Він (Гуцул. – Ю. Г.) як хочи жінку бити, бука не питає, уфатит ї за прошивку, душа їй минає» [4, с. 50], «Ой коби я дочікала светої Покрови, купю шовку на прошивку своєму Петрови. Ой коби я дочікала светої неділі, купю шовку на прошивку свої заведії» [4, с. 111]; **лейбик** «чоловічий верхній одяг (звичайно без рукавів)», пор.: «Ой продала Жидівочка когута та й курку та й купила Жидикови лейбик та маймурку» [4, с. 60]; **бунда** «рід верхнього одягу», пор.: «Ой я собі полюбила хлопця з Орявчика, та ми казав що ми зише бунду з заячика» [4, с. 84]; **петичина** «короткий верхній одяг бойків із полотна», пор.: «У співака ні сірака, ані петичини, та кушулю вуши ззіли, лиш рубці лишили» [4, с. 177]; **кошуля, кушуля** «сорочка», пор.: «А вже мене тоті гульки вивели з кошульки» [4, с. 156], «У співака ні сірака, ані петичини, та кушулю вуши ззіли, лиш рубці лишили» [4, с. 177]; **шалинівка** «спідниця пошита з шерстяної хустки з квітами, зазвичай зеленого кольору», пор.: «Скидай, дівко, шали-

нівку, бо ти ни пасує» [4, с. 206]; **опинка** «плахта, фартух», пор.: «А я ж тоти кукурдзки та й пересушила, **опинками**, запасками у місто носила» [4, с. 211]; **припинда** «фартух», пор.: «Ти Михайло помругайло, я до тебе прийду, продаш старі холошниці, купиш ми **припинду**» [4, с. 211]; **кацабайка** «блуза, коротка до стегон; суконний або оксамитовий одяг з рукавами; виготовлявся з білого або чорного домотканого сукна», пор.: «В Самборі мі відобрали, в Перемішли стою, а я купив **кацабайку** на дівчину свою» [4, с. 250]; **сірак** «старовинний верхній довгополий одяг з грубого сукна; прикрашався чорним шнурком або червоною вишивкою; прикраси шнурками розміщувалися також на грудях та збоку при вишиванні клинів; застібався на гудзики з різнокольорових ниток», пор.: «У сьпівака **ні сірака**, ні руба сорочки, шкода тобі, сьпіваченьку, хорошої дочки» [4, с. 177], «У сьпівака **ні сірака**, ані петичини, та кушулю вуши ззіли, лиш рубці лишили» [4, с. 177], «Убрав Василь чорний **сірак**, чорні рукавиці, та й пішов сі вишкірети межі молодиці» [4, с. 208]; **гачі** «штани», пор.: «Ой Гуцуле, Гуцулику, Гуцуле сарачі, як ті їмю за чуприну, то напустиш **в гачі**» [4, с. 51]; **нагавиці, ногавиці** «штани», пор.: «А гуцульські **нагавиці**, сорочка тоненька, А дежесь ся забавила, Дівчино біленька?» [4, с. 54], «А на Юри здохло кури, а Юрчиха плачи. Юрко скинув **нагавиці**, та й по хаті скачи» [4, с. 145], «Ой чук, баранчук, шипка на кілочку, продав Чабан **ногавиці**, Романків сорочку» [4, с. 145], «Ой на тобі, цісароньку, срібні **нагавиці**» [4, с. 243]; **портки** «чоловічі полотняні штани», пор.: «Ой продала Домуніуні тай пів корця гречки, тай купила Ясунькови **портки** півперечні» [4, с. 144]; **колошні, холошні** «зимові суконні штани», пор.: «Ти, Марисю, прибири сі, я до тебе прийду, продам старі **колошні**, та й купю ти бинду» [4, с. 199], «Ти Михайло помругайло, я до тебе прийду, продаш старі **холошниці**, купиш ми **припинду**» [4, с. 211]; **ходаки** «постоли», пор.: «Ой Гуцулка, пане брате, ой Гуцулка пишна, як сі взула **в ходачита**, на улицю вийшла» [4, с. 52], «Смей Гуцули, Смей Гуцули, смей Гуцули, Бойки, казали си поробити **ходачки** легонькі» [4, с. 53], «Вбила ми ся, товаришу, Волощина в боки: дав **ходаки** за кулешу тай чорні волокни» [4, с. 66], «А чоботи до роботи, **ходаки** до танцю, до капусти солонини, а до каші смальцю» [4, с. 203]; **запєтка** «задник, закаблук (у взутті)», пор.: «Ой чоботи лигосенькі, **запєтки** високі, то будемо витинати щонеділі полькі» [4, с. 54]; **камаші** «теплі підколінки без підошов, які одягають на взуття», пор.: «Ой лишу ті шаравари та й старі **камаші**, сам сі піду подивити, що там роблят наші» [4, с. 240], «Ой цісарю, цісароньку, який же ти глупий, убрав єс мя у **камаші**, не заквив єс д...и!» [4, с. 241]; **пришва** «підощва», пор.: «Купю я і чиривички з жовтими **пришвами**. Най ни ходит по морозі білими ніжками» [4, с. 269]; **обцас** «каблук», пор.: «Чоботи сі попоролі, вонучі попріли, а миши подуріли, **обцаси** поїли» [4, с. 202]; **застівка** «шкіряна латка на взутті», пор.: «Поки була в свої ньєнки, чобітками троп, троп, а ек пішла я від ньєнки, **застівками** швор, швор» [4, с. 186]; **крисаня, кресаня** «капелюх», пор.: «Ой ти, Бойку, старий Бойку, **в великій крисани**, витягну ти віз на хату, на стодолу сани» [4, с. 57], «Ой піду я в Мараморош на Золоту Баню, купю жєні черевички, а собі **кресаню**» [4, с. 68], «Будут мої вівчарики білі вівці пасти, будут мої сьпіваночки **за крисаню** класти» [4, с. 186]; **маймурка** «шапка», пор.: «Ой продала Жидівочка когута та й курку та й купила Жидикови лейбик та **маймурку**» [4, с. 60]; **рантух** «головний убір заміжньої жінки в Галичині – біла, тонка хустка; покривало», пор.: «Ішов дядик до Сигота та на дві неділі, виніс виніс два **рантушки**, а оба-ді білі» [4, с. 87], «Гафієце, біле лице, жди-ко до суботи, куплю ж тобі файний **рантух** та й жєвті чоботи» [4, с. 124], «Ой пас же я сірі воли в зеленій ліщині. Давав козак **на рантушок** нашої Катерині» [4, с. 126]; **клебаня** «зимова тепла шапка, переважно з хутра», пор.: «Ой вирву я галузочку, тую барвінкову, ой запну я **за клебаню**, та за Михайлову» [4, с. 106]; **пацьорки** «намисто», пор.: «**Пацьорчки**, блискавочки я їх полупала, ішло бідня до Сигота я не наказала» [4, с. 87], «Ей ходжу я понад воду **пацьорочки** силу, серце ми ся розпукає за тобов, Василю. Ой ходжу я понад воду, **пацьорочки** колю» [4, с. 115], «Ой на тобі **пацьорита**, на мині французькі, тебе люблять офіцири, мене хлопці руські» [4, с. 290]; **бинда** «стрічка», пор.: «В Солотвині на ярмарку мали воли кривду, продав легінь вєзку сіна, купив дівці **бинду**. А ти

будеш, пєся віро, у **бинді** ходити, а я не міг сиві бички додому прибити» [4, с. 87]; **бомбон** «китиця, зазвичай куляста (на шапці)», пор.: «Ой веліла приходити молоденька Шуля, веліла си приносити **бомбони** від Сруля» [4, с. 144]; **кутас** «прикраса у вигляді китиці на одязі тощо», пор.: «А як мене відобрали із першої кляси, дали мені синій кабат, червоні **кутаси**» [4, с. 270], «Мого любка відобрали із першої кляси, дали йому синій кафтан, червоні **кутаси**» [4, с. 270]; **шпінка** «шпилька», пор.: «Ото ми сьи сподобала на дівчині **шпінка**» [4, с. 206]; **торністра** «ранець», пор.: «Ой цісари, цісаріку, цісари, міністри, скасував ит старі твери, скасуй ще **торністри**» [4, с. 241], «Чириз плечі римінь білий, на плечох **торністра**. А **торністра** пакована та й кошуля біла» [4, с. 253]; **тобівка** «невелика чоловіча шкіряна сумка для дрібних речей, оздоблена мідними гудзиками або металевими таблицями, розетками», пор.: «Я Марічку у **тобівку** та пішов в мандрівку, відокрали ми Марічку, лишили **тобівку**» [4, с. 91]; **дзюбенька** «невелика сумка через плече, пошита з грубого домотканого полотна», пор.: «Ой де йдеш, що несеш, у новій **дзюбеньці**? Несу курку та й колач, та й своїй Оленьці» [4, с. 133]; **тайстра** «гуцульська торбина, яку носять через плече», пор.: «Ой у моім городечку гредка з бураками, чого єс си розспівала, **тайстро** з конєками?» [4, с. 176];

г) **назви домашніх (свійських) птахів і тварин: половок** «собака», пор.: «Ой ци тебе, доню, бити, ци тебе ганьбити? Нацос дала **половкови** молоко віпити?» [4, с. 54]; **когут, кугут** «півень», пор.: «Не журіт ся, **когутоньки**, не журіт ся, курки, нема ксьондза Вишотравки поїхав до Турки» [4, с. 89], «Ой заїли **когути** самі чорнокрилї, хотїнецкі парубочки самі чорнобриві» [4, с. 90], «Ой Максимку, ой Максимку, добрий чоловічи, заріж-ко ми **кугутину**, най ни кукурічи. Заріж-ко ми **кугутину**, та надери сала, шо бих тибє розмастила та й поцудувала» [4, с. 107], «Я в Марисі **когут** піє, до Палагни чути, ой там би, Оленочко, невісточков бути» [4, с. 136], «**Кугут** піє, **кугут** піє, а качічка качє, ой богацка дівчиночка коло данцу плаче» [4, с. 163], «Піют кури, піют кури, піют **когутята**, підут тато на Майдан, куплят чоботята» [4, с. 201], «Ой піду я на ярмарок, купю **когутєтко**, та понесу до цісарі: верни солодєтко» [4, с. 240]; **огир** «жеребець», пор.: «Ой взели мі за жовнєра та за канонєра, казали ми пуцувати коника **вогєра**» [4, с. 270];

г) **назви декоративних, городніх рослин та інших фаунономєнів: гороховина** «горохове стебло», пор.: «Кажут люди, що я Бойко, бойкова дитина, а на мині кучарики, як **гороховина**» [4, с. 54]; **динька** «гарбуз», пор.: «Ей сапалам бараболі, висапалам **диньку**, чом до мене не говориши, вортаністий Гриньку» [4, с. 99], пор. літ. **диня** – «баштанна рослина з великими запашними плодами» [5, т. 2, с. 280]; **трепєта, трєпетина** «осика», пор.: «Ой кувала зазулєчка, сидя на **трепєту**, коло Гриця молодиця згубила верету» [4, с. 99], «Якє було сьміховинє, ходило в вереті, а тепєр сї потрїсає, як лист на **трепєті**» [4, с. 165], «Ішла любця на висїля, то ся потрясує, як у лісі **трепєтина**, як вітер подує. Ой у полю **трепєтина** сама собов трєплє, чому ж ти ся та й не жениши, молоденький Петре?» [4, с. 112]; **шульок** «качан кукурудзи», пор.: «Нєсапана кукурудза, роди, Боже, **шульки**, нема мої миленької, були би ту гульки» [4, с. 158]; **шалата** «молоде листя салату», пор.: «А у моім городоньку купочки **шалати**, ото з тобов, дівчинонько, лигонько гуляти» [4, с. 160]; **бобовянка** «стебла бобу», пор.: «Я пожену товар пасти на ту **бобовянку**, мині мама замалює синю мальованку» [4, с. 200], «Ой кувала зазулєчка та й на **бобовянці**, як ся пану сендзю яло в новій соломянці» [4, с. 207]; **фасулинє** «бадилля бобів», пор.: «Ой зацвило **фасулинє**, та й зацвило рєсно, а ми собі з товаришков заспїваймо пишно. Ой зацвило **фасулинє**, на плїт подало сє, але ж бо нам з товаришков сьпівати яло сє» [4, с. 179], «Та зацвило **фасулинє**, по тім заріночку, декую ти, пане братє, за ту співаночку» [4, с. 189]; **бзина** «бузина», пор.: «Коло млина густа **бзина**» [4, с. 171];

д) **назви форм рельєфу, місцевості тощо: зарінок** «пологий берег річки, вкритий рінню», пор.: «Як же Бойка не любити, коли ладний дуже, ходит собі **по зарінку** та й паличку струже» [4, с. 56], «Ой ніхто так не засьпіват, як малі дівчята, як виженут на **зарінок** біленькі ягнята» [4, с. 56], «Ой забрала бистра ріка дзелені **зарінки**» [4, с. 211]; **плай** «стежка в горах», пор.:

«Ой чи я сі ни находив тими **плайочками**, чим сі бідки ни наглаїв та й співаночками» [4, с. 185], «Попід тоти Мараничі, попід тоти **плайі**, ніжки ми си притоптали ходєчі до неї» [4, с. 208]; **фоса** «канава, рів, рівчак», пор.: «А із Турад до Йвановиц викопана **фоса**» [4, с. 89], «Ой ходила Марусенька **по фосі, по фосі**, спізнавала миленького по тонкім голосі» [4, с. 89];

е) **назви житлових і господарських будівель або їх частин: варцаб** «підвіконня», пор.: «Ой положу **на варцаб** солодоньку дулю, за ким, за тим міні жель, за тобов, Федуню» [4, с. 113]; **пец** «піч», пор.: «А в Данила нима жнива, ни буду робити, лише буду молоденька **на пєцу** лижити» [4, с. 117]; **бевка** «балка; колона», пор.: «Ой піду я до церкові та стану **за бевку**, позираю раз на попа. А тричі на Євку» [4, с. 134]; **банти** «підвішені жердини в курнику, на які на ніч сідають кури», пор.: «Ой упала курка з **бантів** та побила яйці, бери мене, люблю, в танец, бо я кацабайці» [4, с. 170];

є) **лексика на позначення сільськогосподарських реалій: паренина** «земля, зорана на зиму», пор.: «Нігде коней не напасу **но на паренині**, Ніхто ми ся не подобав, но тая Марині» [4, с. 128]; **воловід** «налигач», пор.: «Ішов дід з Дубровід, баба з Дубровиці, найшов дід **воловід**, баба рукавиці. Найшов дід **воловід** бички запрягати найшла баба рукавиці горшки вітегати» [4, с. 76]; **ріще** «хмиз», пор.: «Ой, що чути, товаришу, що чути, що чути? Займало сі **сухе ріще**, вігоріли Кути» [4, с. 81]; **стежар** «місце, де ставлять стіжки; настил із гілок або іншого матеріалу під копицею сіна чи соломи», пор.: «Іду я геть на Ясіня, **стежар** городити, а чей прийде моя рибка личко солодити» [4, с. 91]; **струнка** «вузкий прохід у кошарі, через який пропускають (по одній) вівці для доїння», пор.: «На потоці та кладочка, на улиці **струнка**, нема ліпшої дівчини, як тота Настунька» [4, с. 132]; **студня** «криниця без зрубу», пор.: «Ой я копав кирниченьку **на студню, на студню**» [4, с. 132]; **слуп** «стовп», пор.: «Ой рихтує, ой рихтує, та як зачне грати, хоч який **слуп** закопаний, буде танцювати» [4, с. 144]; **околот** «вимолочений сніп непошкодженої соломи», пор.: «Ей як підеш, музиченьку, на весіле грати, будут твої **воколоти** свині розкидати» [4, с. 152]; **веренька** «в'язка дров», пор.: «Ой мав же я, каже, жінку, та була маленька, пішла каглу затицати – вбила ї **веренька**» [4, с. 153]; **катран** «ганчірка», пор.: «Пусти мене, моя мамко, на танец, на танец, поки міні не завезуть голову **в катранец**» [4, с. 166]; **шувар** «сінокосне поле зі старою нескошеною травою», пор.: «Ой **шуваром**, пане брате, **шуваром, шуваром**, тогди собі засьпіваю, як піду з товаром» [4, с. 173], «Сьпіваночки мої любі, де я вас подію? понесу вас в полонинку, **по ш'вару** посію!» [4, с. 186], «Мої любі сьпіваночки, де я вас подію? В полонині, **в шуварині**, там я вас посію!» [4, с. 187]; **стирта** «скирта», пор.: «Ой згоріла **стирта** сіна на білім пісочку, а хто ж тому козакови вишивав сорочку?» [4, с. 199].

Висновки. Отже, цілісне пізнання діалекту можливе лише шляхом комплексного дослідження й глибокого різноаспектного (етимологічного, словотвірного, ареального, лінгвогеографічного, семантичного) опису номенів однієї терміносистеми. Аналізована тематична група побутовизмів має системний характер, а кожен номен конкретне (предметне) значення. Наповнюваність лексико-семантичних об'єднань лексики залежить від ієрархії важливості того чи того сегмента на спосіб життя діалектоносіїв, їх потреб. Чимало аналізованих лексем архаїзувалися, через зникнення реалій, які вони позначають, унаслідок глобалізаційних процесів. Принагідно помічено, що структура лексем може засвідчувати фонетичні, словотвірні релевантні ознаки того діалектного простору, в якому побутують.

Перспектива подальших досліджень полягає в усеохопному студіюванні номенів народної номенклатури інших тематичних груп у текстах коломийок, які записав Володимир Гнатюк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шуст Л. М. Ентомологічна лексика західнополіських говірок : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. 20 с.

2. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://muzei-gnatiuka.te.ua/hnatiuk/> (дата звернення: 22.07.2024)
3. Шеремета О. М. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця XIX – початку XX століття : дис... канд. іст. наук: 07.00.05 – етнологія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. 186 с.
4. Етнографічний збірник, видає етнографічна комісія Наукового Товариства імені Шевченка. Т. 17. Коломийки. Том I. Зібрав Володимир Гнатюк. У Львові, 1905. Накладом Товариства. З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського. 302 с.
5. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 1–11.